

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-65-4>
УДК 339.92 (477:4)(045)

Петрова Г.Є.

кандидат економічних наук, доцент,
Університет митної справи та фінансів

Войтов С.Г.

кандидат економічних наук,
Університет митної справи та фінансів,

Праля Д.В.

студентка,
Університет митної справи та фінансів

Petrova Anna, Voitov Sergey, Pralia Daria

University of Customs and Finance

ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ ОКРЕМИХ ЄВРОРЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДНИК ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

FOREIGN TRADE RELATION OF SOME UKRANIAN EUROREGION AS PART OF EURINTEGRATIO

Стаття присвячена питанням зовнішньої торгівлі єврорегіонів України та країн-учасниць Європейського Союзу. У статті розглянуто відмінні риси українських єврорегіонів від єврорегіонів Західної Європи. Також розглянуто відмінні риси єврорегіонів за участі країн Європейського Союзу. Ретельно проаналізовано динаміку показників зовнішньої торгівлі товарами та послугами західних єврорегіонів України (Карпати, Буг, Нижній Дунай та Верхній Прут) із країнами Європейського Союзу. Визначено основні риси географічної та товарної структури торгівлі; основні єврорегіони, що є лідерами

у зовнішній торгівлі, а також основні товарні групи товарів та послуг у торгівлі західних євро регіонів України та Європейського Союзу. Також було визначено рівень економічної безпеки зовнішньої торгівлі євро регіонів України та країн Європейського Союзу.

Ключеві слова: євро регіони, зовнішня торгівля товарами та послугами, показники зовнішньої торгівлі.

Статья посвящена вопросам деятельности евро регионов Украины и стран-участниц Европейского Союза. В статье рассмотрены отличительные черты украинских евро регионов от евро регионов Западной Европы. Также рассмотрены отличительные черты евро регионов при участии стран Европейского Союза. Тщательно проанализирована динамика показателей внешней торговли товарами и услугами западных евро регионов Украины (Карпаты, Буг, Нижний Дунай и Верхний Прут) со странами Европейского Союза. Определены главные черты географической и товарной структуры торговли; евро регионы-лидеры во внешней торговле; основные товарные группы товаров и услуг в торговле западных евро регионов Украины и стран Европейского Союза. Также был определен уровень экономической безопасности внешней торговли евро регионов Украины и стран Европейского Союза.

Ключевые слова: евро регионы, внешняя торговля товарами и услугами, показатели внешней торговли.

The article is devoted to two main problems. They are problems of foreign trade activities Ukraine and European countries participant of euro regions. The second problem is activity Ukrainian euro regions and European countries. Cross-border cooperation with neighboring countries is actively developed. At Ukraine cross-border cooperation is legal regulated by law of cross-border cooperation. At Ukraine cross-border cooperation is cooperative activities for establishing and deepening economic, social, scientific, cultural and other relations. Cross-border cooperation at Ukraine is at form euro region. Euro region is form of cross-border cooperation, based on bilateral and multilateral treaty. On border of Ukraine and Europe Union Countries there are nine euro regions: euro region Bug (Ukraine, Poland, Belarus), euro region Carpaty (Ukraine, Poland, Slovakia, Hungary, Rumania), euro region Nezhny Dunay (Ukraine, Moldova, Rumania), euro region Verhkny Prut (Ukraine, Moldova, Rumania) and other. The main of aim of the article is analyze foreign trade of Ukraine and European countries, which are participant of European Countries and foreign western euro regions and European countries. O basic of statistic data analyze, the main trend at goods and service foreign trade between Ukraine and European countries and between Ukrainian euro region and European Union are determine. The result of research are such. The main export countries are Poland and Hungary. The main goods of export are ferrous metal, electric machine. The main goods of imports are also petroleum and electric machine. The main important datas were data of foreign trade security. The foreign trade security data indicates that Ukraine is depended on export of Slovakia, Hungary and Romania. Ukraine depends on export of metal, ore and slag. Also foreign trade indicates that Ukraine also depends on petroleum, which imported from Poland, Romania and Hungary. Euro regions takes part at foreign trade. The most active participants of foreign trade are Euro region Carpaty and Nizhy Dunay. The main export countries are Poland, Hungary and Romania. The main import countries are Poland and Romania. The foreign trade security indicate that euro regions depends on exports.

Key words: Euro region, European Union, foreign trade, export and import, good and service.

Постановка проблеми. В Україні активно розвивається транснаціональне співробітництво з сусідніми країнами, которое регулюється законом про транскордонне співробітництво. Україна визначає транскордонне співробітництво як спільні дії задля встановлення і поглиблення економічних, соціальних наукових, технологічних, екологічних, культурних та інших відносин.

Транскордонне співробітництво в Україні втілюється у:

– євро регіонах – це організаційна форма транскордонного співробітництва, що

здійснюється відповідно до двосторонніх або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво;

– об'єднання євро регіонального співробітництва – це форма транскордонного співробітництва зі статусом юридичної особи згідно з національним законодавством;

– міжтериторіальне співробітництво між суб'єктами й учасниками таких відносин у галузі спільних компетенції та відповідно до повноважень згідно з національним законодавством;

– європейське об'єднання територіального співробітництва – об'єднання суб'єктів

транскордонного співробітництва України та відповідних суб'єктів сусідніх держав-членів ЄС із статусом юридичної особи [1].

Єврорегіони, що створені в Україні, за рівнями євроінтеграційної активності можна умовно поділити на такі типи [2; 3; 4; 5]:

1. Єврорегіон характеризується високим ступенем активності. Прикладом областей, що беруть участь у єврорегіонах, є Харківська область у єврорегіоні Слобожанщина, Одеська область у єврорегіоні Нижній Дунай, Львівська область у єврорегіоні Карпатському, єврорегіонах Сян та Буг, Волинська область у єврорегіоні Буг;

2. Пре-єврорегіон характеризується невисоким ступенем активності та початком формування. Прикладом областей у пре-єврорегіонах є Чернігівська область у єврорегіоні Дніпро, Луганська та Донецька області у єврорегіоні Донбасу.

3. Квазі-єврорегіон характеризується низьким ступенем активності та початком формування. Прикладами є Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області у єврорегіоні Карпати.

4. Псевдо-єврорегіон характеризується декларативним характером євроінтеграційної активності та стадією ініціативи у формуванні єврорегіону. Прикладом є причорноморські області України.

Трансгордонне співробітництво у межах єврорегіонів за участю українських областей значно відрізняється від загальної європейської практики та особливо від єврорегіонів, що діють у межах самої Європи.

Першою рисою, що відрізняє єврорегіони за участю українських областей, є організаційно-управлінська специфіка функціонування єврорегіонів. Так, наприклад, керування єврорегіонами здійснюється на рівні обласного керівництва, а не на рівні громад. Крім того, спостерігається гостра нестача фахово підготовлених фахівців. Тому єврорегіони, що діють на межі з ЄС, є організаційно концентрованими, їхнє функціонування складніше, ніж у європейських єврорегіонів [5].

Друга риса – це ефективність та масштабність проектів, що реалізовані у межах

єврорегіонів України. За масштабністю та ефективністю програми, що реалізуються у межах українських єврорегіонів, значно поступаються аналогічним програмам, що діють у єврорегіонах старої Європи та на кордонах колишніх країн-кандидатів на членство в ЄС.

Третя риса – роль єврорегіонів у системі структуроутворюючих елементів трансгордонних регіонів. Значення єврорегіонів у системі трансгордонних регіонів, особливо єврорегіонів за участю Словаччини, Угорщини та Румунії, значно вагомніше, ніж єврорегіонів старої Європи. Це стосується впливу єврорегіонів на ведення спільного бізнесу, активізацію соціально-економічних та політичних проектів.

Четверта риса – активізація зовнішньоекономічної діяльності у межах єврорегіону. Така активізація зовнішньоекономічної діяльності у межах єврорегіону виражається насамперед у зовнішньоторговельному обміні між українськими та іноземними підприємствами, що діють у межах єврорегіонів, а також у залученні іноземних інвестицій. Це відбувається завдяки диверсифікації ділових контактів та збільшенню рівня довіри між господарськими та діловими елітами прикордонних областей України та сусідніх держав.

Водночас єврорегіони, що створені за західних кордонів за участю країн ЄС, також мають певну специфіку. Це пояснюється специфікою формування єврорегіонів на західних кордонах України; специфікою функціонування західних єврорегіонів; значною кількістю учасників єврорегіонів; значним колом інтересів учасників єврорегіонів; певними політичними чинниками впливу в єврорегіонах.

Перша особливість полягає у тому, що єврорегіони не є узгодженими та рідко коли спрямовані на досягнення спільної мети. Натомість між єврорегіонами відбувається конкурентна боротьба за фінансові та інші ресурси на міждержавному рівні та всередині держави.

Друга особливість єврорегіонів за західних кордонів України за участю європейських країн полягає в тому, що українським учасникам єврорегіонів не вдалося досягти

спільної стратегії розвитку транскордонних територій.

Третя особливість західних євро регіонів полягає у великих відмінностях рівня розвитку інфраструктури прикордонних районів України, а також Угорщини, Словаччини, Румунії, Польщі. Це стосується насамперед підприємницької та інформаційної інфраструктури.

Четвертою рисою є те, що певні об'єктивні та суб'єктивні причини зменшують ефективність використання людських ресурсів через взаємне визнання професійних та освітніх кваліфікацій. Такий стан речей робить неможливим або непосильним завданням створення спільного ринку праці. Це також непосильне завдання через недостатній вплив організаційних та інституціональних інститутів на створення спільного ринку праці [6].

Таким чином, можна стверджувати про наявність євро регіонального механізму становлення зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах України, а також окреслити сферу дії цього механізму в умовах європейської інтеграції нашої держави.

На кордонах України та нових держав-членів ЄС натеper створено дев'ять євро регіонів, а саме: євро регіон Буг за участю України, Польщі, Білорусі; Карпатський євро регіон за участю України, Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії; євро регіон Нижній Дунай за участю України, Молдови, Румунії; євро регіон Верхній Прут за участю України, Молдови, Румунії; євро регіон Дніпро за участю України, Росії, Білорусі; євро регіон Слобожанщина за участю України, Росії; євро регіон Ярославна за участю України, Росії; євро регіон Донбас за участю України, Росії.

За ініціативою Ради Європи у 2008 було утворено Чорноморський євро регіон. Таким чином, нині завершується процес інституціалізації транскордонного співробітництва у формі євро регіонів по всьому периметру державного кордону України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання діяльності євро регіонів розглядалися різними вітчизняними вченими. Наприклад, Я.Я. Калат та О.П. Демедюк [7] визначають імплементацію досвіду євроре-

гіонів Західної Європи в українські регіони, Т.Ф. Кулчар [8] визначає головні принципи євро регіонів та теоретичні основи їхньої діяльності. С.І. Ткаленко [9] аналізує економічну діяльність євро регіонів України.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Слід зазначити, що у роботах, що присвячені євро регіонам, не відображений системний аналіз зовнішньої торгівлі українських євро регіонів та країн ЄС.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Головною метою статті є аналіз динаміки показників зовнішньої торгівлі західних євро регіонів із країнами Європейського Союзу. На підставі цього аналізу визначаються основні тенденції у зовнішній торгівлі товарами та послугами євро регіонів України та країн ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішньоекономічні зв'язки євро регіонів України слід розглядати у площині зовнішньоекономічних зв'язків України з країнами, що беруть участь у євро регіонах, такими як Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова, Білорусь Для визначення тенденцій у зовнішньоекономічних зв'язках України з країнами-учасницями євро регіонів доцільно розглядати період 2004-2018 років. Цей період варто умовно поділити на такі періоди: перший період (2004-2008 роки) – період до першої кризи; другий період (2009-2013 роки) – період між першою кризою та окупацією Криму та частини Донбасу; третій період (2014-2018 роки) – період укладання Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС.

Аналізуючи питому вагу країн-учасниць євро регіонів у зовнішній торгівлі, можна побачити, що найбільшу питому вагу в експорті України має Польща (середня питома вага 3,24%) та Білорусь (середня питома вага 2,75%). До цієї групи наближається Угорщина. Найбільшу питому вагу імпорту в Україну має також Польща (середня питома вага 4,34%), Білорусь (середня питома вага 2,14%) та Угорщина (середня питома вага 0,77%). Під час аналізу зовнішньої торгівлі України з країнами-учасницями євро регіонів доцільно проаналізувати показники зовнішньоекономічної безпеки.

По-перше, звертає на себе увагу постійне позитивне сальдо у зовнішньої торгівлі Словаччини, окрім 2008 року, та Угорщини, окрім 2007 року. Без винятків позитивне сальдо має Молдова. По-друге, пов'язаний із зовнішньоторговельним сальдо показник «коефіцієнт покриття» вказує на таке: Словаччина, Угорщина та Молдова мають коефіцієнт покриття більш ніж 100 відсотків. Занепокоєння викликають такі моменти: 1. Коефіцієнт покриття цих країн має рівень, що значно перевищує рівень безпеки; 2. Значний рівень коефіцієнтів покриття вказує на значну залежність України від експорту до цих країн. По-третє, високий рівень показника покриття досягається за рахунок значної питомої ваги експорту у зовнішньоторговельному обігу. Таким чином у період 2004-2008 років, з одного боку, найбільш ефективними експортерами серед країн-учасників єврорегіонів є Словаччина, Угорщина та Молдова, з іншого боку – великі обсяги експорту до цих країн є найбільш небезпечним.

Аналізуючи динаміку питомої ваги країн-учасниць єврорегіонів у період 2009-2013 років, можна спостерігати, що лідерами в географічній структурі як експорту, так і імпорту є Польща, Білорусь, Угорщина. Аналіз показників безпеки зовнішньої торгівлі України та країн-учасниць єврорегіонів показує: по-перше, як і у попередньому періоді, постійне позитивне сальдо мають Словаччина та Молдова. По-друге, протягом більшості років Угорщина також має позитивне сальдо. По-третє, викликає занепокоєння занадто небезпечний рівень пов'язаного з показником сальдо показника коефіцієнта покриття. Особливо високий рівень коефіцієнта покриття спостерігається у зовнішній торгівлі України з Молдовою та Словаччиною. Це вказує на небезпечну залежності України від експорту у Молдову та Словаччину.

Також занепокоєння викликає небезпечний рівень коефіцієнта покриття з Польщею, Білоруссю та Румунією: цей коефіцієнт менший від нуля, його рівень занадто малий. Це вказує на те, що Україна не може певною мірою фінансувати свій імпорт із

цих країн за рахунок свого експорту до цих країн. Це змушує Україну шукати внутрішні джерела фінансування імпорту з цих країн. Аналізуючи таблицю 2.5., бачимо, що у період 2014-2018 років найбільшу питому вагу у експорті та імпорті України та країн-членів єврорегіонів має Польща та Білорусь. Досить близько до цих країн стоїть Угорщина. Під час аналізу показників звертає на себе увагу таке: 1) як і у попередні роки, постійне позитивне сальдо мають Молдова та Словаччина. Також майже постійне позитивне сальдо має Угорщина (окрім 2015 року); 2) велику небезпеку для зовнішньої торгівлі України становлять показники коефіцієнта покриття Молдови та Словаччини, значно вищі від небезпечного рівня. Це свідчить про велику залежність економіки України від експорту до цих країн. Також в останні роки зовнішня торгівля України та Польщі наближається до збалансованого стану: коефіцієнт покриття зовнішньої торгівлі наближається до безпечного рівня, а питома вага експорту та імпорту майже рівні. Динаміка коефіцієнта покриття у зовнішній торгівлі України та Угорщини має хвилеподібний характер: починаючи з 2012 року коефіцієнт покриття більше 100%, але поступово набуває небезпечного рівня.

Дуже важливим для визначення стану зовнішньої торгівлі України з країнами-учасниками єврорегіонів є аналіз товарної структури експорту та імпорту.

Динаміка темпів приросту імпорту в Україну з країн-учасниць єврорегіонів також має хвилеподібну тенденцію. Пік зростання припадає на 2005 рік із продовженням у 2006 та у 2017 роках. Падіння темпів приросту імпорту припадає на 2009 рік.

Аналізуючи товарну структуру експорту, можна зробити такі висновки. По-перше, Україна має вкрай нераціональну товарну структуру експорту. По-друге, переважну частину експорту України становлять товари сировинної групи: чорні метали та руди і шлаки. Це робить експорт України залежним від кон'юнктури ринків країн-учасниць єврорегіонів. по-третє, в експорті до Угорщини присутня група товарів з великою

вагою доданої вартості – електричні машини. Це задає певний вектор та перспективу для подальшого розвитку експорту, а саме товарів стратегічного значення.

Під час аналізу місця єврорегіонів у інтеграції України до Європейського Союзу доцільно розглядати такі єврорегіони: єврорегіон Карпати, єврорегіон Буг, єврорегіон Нижній Дунай, єврорегіон Нижній Прут. Місце єврорегіонів у зовнішній торгівлі України товарами наведено в таблиці 1.

Виходячи з даних таблиці 1, лідером у географічній структурі експорту є єврорегіон Карпатський (середня вага – 8,21%) та єврорегіон Нижній Дунай (середня вага – 3,94%). Для єврорегіону Карпатський це пояснюється тим, що у складі цього єврорегіону є області з чотирьох країн: Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії, а також чотири області України: Львівська, Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська. У складі єврорегіону Нижній Дунай присутня Одеська область. Лідерами у географічній структурі імпорту є також єврорегіони Карпати та Нижній Дунай.

Загалом можна сказати, що зовнішня торгівля єврорегіонів є досить ефективною. Так, наприклад, єврорегіон Верхній Прут та єврорегіон Нижній Дунай мають позитивне сальдо зовнішньої торгівлі. Аналіз показників безпеки зовнішньої торгівлі єврорегіонів вказує, що єврорегіон Верхній Прут має коефіцієнт покриття більше 100%. Єврорегіони Верхній Прут (2016 р.) та Нижній Дунай (2015-2017 рр.) в окремі роки мають коефіцієнт по-

криття безпечного рівня. Єврорегіон Карпати має коефіцієнт безпеки менше 100%, але безпечний рівень. Єврорегіон Буг має коефіцієнт покриття менше 100% (небезпечний рівень). Загалом експорт західних єврорегіонів цілком може профінансувати імпорт цих єврорегіонів.

Головними експортерами українських єврорегіонів є Польща (єврорегіон Карпати – середня вага 14,01%, єврорегіон Буг – середня вага 22,41%), Румунія (єврорегіон Карпати – середня вага 4,91%, Нижній Дунай – середня вага 0,9%, Верхній Прут – 16,07%) та Угорщина (середня вага – 20,88%). Головним імпортером до Українських єврорегіонів є також Польща (єврорегіон Карпати – середня вага 17,14%, єврорегіон Буг – середня вага 10,65%).

Основною статтею експорту є електромашини – тобто товари стратегічного призначення. Значний експорт товарів стратегічного призначення вказує на те, що єврорегіони, окрім єврорегіону Нижній Дунай, мають стратегічне значення для економіки України. Також статтями експорту єврорегіону є традиційні товари – продукція хімічної галузі, жири та олії.

Товарна структура імпорту єврорегіонів має вкрай неоднозначний характер: з одного боку, імпорт єврорегіонів має стратегічний характер. На це вказує значний імпорт електромашин із єврорегіонів Карпати, Буг та Верхній Прут. З іншого боку, імпорт єврорегіонів має енергозалежний характер. На це вказує імпорт мінерального палива з єврорегіонів Нижній Дунай та Буг.

Таблиця 1

Питома вага окремих єврорегіонів України у зовнішній торгівлі товарами

	2014	2015	2016	2017	2018
Експорт, %					
Єврорегіон Карпати	6,13	7,65	8,63	8,89	9,77
Єврорегіон Буг	1,27	1,65	1,65	1,59	1,52
Єврорегіон Нижній Дунай	3,30	4,53	4,17	4,19	3,52
Єврорегіон Верхній Прут	1,14	1,26	1,79	1,88	2,62
Імпорт, %					
Єврорегіон Карпати	5,42	5,20	8,50	8,62	9,10
Єврорегіон Буг	1,40	1,65	2,83	2,69	2,39
Єврорегіон Нижній Дунай	4,24	2,61	3,16	2,95	2,73
Єврорегіон Верхній Прут	1,09	1,20	1,23	1,52	1,76

Висновки. З наведеного вище можна зробити такі висновки.

По-перше, єврорегіони України є формою транскордонного співробітництва. Українські єврорегіони мають певні риси, що відрізняють їх від європейських регіонів. По-друге, однією з форм транскордонного співробітництва є зовнішня торгівля між прикордонними територіями. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами та послугами між Україною та країнами-учасниками єврорегіонів та зовнішньої торгівлі товарами та послугами єврорегіонів за участю країн ЄС вказує на таке:

1. Головними зовнішньоторговельними партнерами є Польща та Угорщина. Ці країни мають найбільшу питому вагу в експорті України до країн-учасниць єврорегіонів. Польща також є також лідером у імпорті в Україну.

2. Показники безпеки зовнішньої торгівлі вказують на такі загрози: за коефіцієнтом покриття та питомою вагою експорту у зовнішньоторговому обігу країни-учасниці єврорегіону можна поділити на дві групи: позитивне сальдо у зовнішній торгівлі мають Словаччина, Угорщина та Румунія. Друга група – це країни з постійним негативним сальдо. Це перш за все Польща. Перша група країн має коефіцієнт покриття більше ста відсотків. Водночас цей показник значно перевищує безпечний рівень, також питома вага експорту у зовнішньоторговому обороті значно перевищує п'ятдесят відсотків. Це вказує на велику залежність України від експорту до Словаччини, Угорщини, Румунії. Польща має постійне негативне сальдо, коефіцієнт покриття є значно нижчим від

безпечного рівня. Це вказує на неможливість України фінансувати свій імпорт із Польщі за рахунок свого експорту.

3. Товарна структура зовнішньої торгівлі країн-учасниць єврорегіонів є нераціональною. В експорті переважну частину становить сировинна група: чорні метали, руди, шлаки. В експорті до Угорщини присутні електромашини. Така структура експорту робить Україну вкрай залежною від зовнішніх цінових умов та зовнішньої конкуренції. Водночас присутність у структурі експорту електричних машин вказує на можливий напрям подальшого розвитку. Товарна структура імпорту несе певні загрози для економіки України: Україна є енергозалежною від імпорту пального. Водночас у структурі імпорту є і товари стратегічного значення.

4. Єврорегіони України беруть активну участь у зовнішній торгівлі. На активність участі єврорегіонів впливають такі чинники: склад областей у єврорегіонах України, а також склад країн-учасників єврорегіонів. Найбільш активним учасником зовнішньої торгівлі є Карпатський єврорегіон, а також єврорегіон Нижній Дунай. Це пояснюється складом областей цих єврорегіонів. Торгівля єврорегіонів є майже збалансованою. На це вказує майже безпечний рівень коефіцієнта покриття та питома вага експорту у зовнішньоторговому експорті. Товарна структура єврорегіонів має привабливий характер, на це вказує присутність в експорті єврорегіонів значної частки електромашин. Водночас структура імпорту вказує на велику енергозалежність від іноземного постачання мінерального палива.

Список літератури:

1. Закон України «Про транскордонне співробітництво» №1861-IV від 24.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 45. Ст. 499.

2. Андерсон Н.В. Методика оцінки конкурентоспроможності прикордонного регіону на основі кластерного підходу (на прикладі Одеської області). *Економічні інновації: зб. наук. праць*. 2012. Вип. 49. С. 7-20.

3. Андерсон Н.В. Роль єврорегионов в решении экономикоэкологических противоречий и конфликтов на приграничных территориях *Экологические конфликты в современной системе природопользования / под ред. д.е.н., проф. С.Н. Бобылева и к.е.н., доц. В.В. Сабадаша*. Сумы: Университетская книга, 2010. С. 251-259.

4. Андерсон Н.В. Теоретические основы формирования стратегии регионального развития приграничных территорий. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 3 (48). Т. 3. С. 67-71.

5. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. С. 185-186.
6. Шолох Ю.М. Методологія, організаційно-економічний механізм стратегічного планування в Карпатському регіоні. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. *Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів*. 2008. Вип. 3 (71). С. 348.
7. Калат Я.Я., Демедюк О.П. Імплементация європейського досвіду функціонування інституціоналізованих структур транскордонного співробітництва в Україні: проблеми та перспективи: Доповідна записка. Національна Академія Наук: ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього» НАН України. Львів, 2017.
8. Кулчар Т.Ф. Теоретичні основи діяльності євро регіонів. *Науковий вісник Ужгородського університету*, серія «Історія», 2014. Вип. 1 (32). С. 14-17.
9. Ткаленко С.І. Євро регіон і економічне позиціонування України. *Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід*. Серія «Економічні науки». 2015. Вип. 22. С. 51-54.

References:

1. Zakon Ukraini "Pro transkordonne spivrobitchnistvo" [Law "About border Cooperation"] №1861-IV vid 24.06.2004 p. // News Verchovny Radi Ukraini. 2004. № 45. С. 499.
2. Anderson N.V. (2012) Metodika oцtynki konkurentosposobnosti prekordonnogo raiona na osnove klasterного pigchody (na priklady Odeskoj oblasti) [Methodic of competitiveness assessment of border area on cluster methodic basic (on example of Odessa area)]. *Economic innovation*. Vol. 49, pp. 7-20.
3. Andrtson N.V. (2010) Rol evroregionov v reshenie ekonomiko-ecologicheskikh protivorechij na prigranichnich teritoriyach. *Ekologicheskije konflikty v sovremenoy sisteme prirodorolzovania*. [Role of euroregion in decision of economic and ecologic conflict on border area. Ecologic conflict of present system of using nature. Sumi (in Ukraine)].
4. Anderson N.V. (2010) Teoreticheskie osnovi formirovania strategije regionalnogo razvitia prigranichnik territoriy. [Theoretical base of strategy formation of border area regional development]. *Mechanism of regional economy*. vol. 3(48). pp. 67-71.
5. Mikula N.A. (2004) Mezhteritorialne ta transkordonne spivrobitchnistvo. Lvov: IRD NAN Ukraine (in Ukraine).
6. Sholoch U.M. (2008) Metodologia, organizacijno-economicnij mechanism strategichnogo planuvannja v Karpatskom regione. *Socialno-economicjni problemi suchasnogo periodu Ukraini* [Methodology, organization and economic mechanism of Karpaty area strategy planning]. *Cluster and border area competitiveness*. Vol. 3 (71). pp. 348.
7. Kalat Y.Y., Demeduk O.P. (2017) Implementacia evropeskogo dosvidu funkcionirovania institucionalizovanich struktur transkodonnogo spivrobitchnistva v Ukraine: problemi i perspective [European experience implementation of instatitualisation structures of cross-border in Ukraine: problems and perspective. Detailed report. Lvov: National Academy of Science, Institute of Region Research (in Ukraine)].
8. Kulchar T.F. (2014) Teoretichni osnovi diylnosti evroregioniv. [Theoretical basic of euroregion activity] *Scientific revue of Uzhgorod University*. vol. 1 (32). pp.14-17.
9. Tkalenko S.I. (2015) Evroregion i ekonomichne pozicionuvannja Ukraine, [Euroregion and economic position of Ukraine] *Foreign police and diplomacy: traditions, trends, experience*. Vol. 22. pp. 51-54.